

חינוך

ה' בכסלו, תשע"ז | גיליון 30

מה, באמת!?

על יחסינו ל'דת חדשה' הגורסת שלכל דתי האמת שלו...

הרב יונה גודמן, מנהל חינוכי - מרכז ישיבות ואולפנות בני עקיבא

אמנם כן, יש משהו יפה ביכולת להמשיך בקשרי חברות עם מגוון אנשים שפנו לכיוונים רוחניים שונים (ובלבד שאין הדבר מביא עמו שחיקה אישית...), אך אל לה לחברות אישית לבוא על חשבון ההכרה הפשוטה שיש תחומים - לכל הפחות אלה ההלכתיים - שבהם קיימת אמת שהיא, ורק היא, בבחינת "יציב ונכון וקיים וישר". אין סתירה בין ענווה, או נכונות להקשיב ואפילו ללמוד מאחרים, ובין ההבנה הפשוטה שיש יסודות שהם "חיים וקיימים, נאמנים ונחמדים לעד ולעולמי עולמים; על אבותינו ועלינו, על בנינו ועל דורותינו, ועל כל דורות זרע ישראל עבדיך".

האמנם כל לבוש של חברה הוא לגיטימי, או שיש עמדה של התורה ביחס לגדרי הלבוש הרצויים? ברגע שמסכימים שיש אמת, גם לגבי גדרי לבוש, מותר ואף ראוי שאולפנה או תיכון דתי לבנות יצפו שתלמידותיהם תתלבשנה כהלכה (מבלי שהתלמידות יטענו שמתערבים בתחומים לא להם). ברם, מתברר שרבים מאתנו מושפעים מהעידן הפוסט מודרני, שמרסק לרסיסים כל טיעון לאמת אובייקטיבית. 'דת' חדשה מתפשטת בתוכנו, ועיקרה - האמונה שגם אצל דתיים "כל אחד נקודת מבטו". אך התורה מלמדת אותנו שבתחומים רבים ישנן אמתות מוחלטות, שמותר להאמין בהן, וכשיש בכך תועלת אף להביען (בנימוס ובמאור פנים) - בלי להתקפל ובלי להתנצל. אמנם כן, אפשר להקשיב לדעות אחרות ולשוחח עם בעליהן, אך כדאי שגם לנו

החיים בעידן העכשווי מציבים בפני עולמנו האמוני מגוון שאלות מעשיות, חלקן תרבותיות ואחרות הלכתיות. כך למשל: במרכז הסניף מתיישבים ארבעה חברים ומעשנים נרגילה. האם מותר להעיר להם על התנהגותם, או שחובתנו 'לכבד את בחירתם'? החברים קובעים להכין 'פויקה'. שניים מהם מביאים מיוזמתם ארגז של שתייה (חריפה...). להתעלם? מותר לי להעיר?? חברה טובה מספרת לך שיש לה חבר, ושהוא חילוני (ומקסים...). לדבר על לבה, או שזו בחירתה, ונותר רק לשמוח בחלקה? חבר ילדות 'יצא מהארון', הודיע שהוא נמשך לבנים ועובר לגור עם החבר שלו. האם 'זכותו' (כאדם דתי) לחיות כך בפועל? מותר לי לטעון שהמעשה (ללא קשר לנטייה עצמה) פסול?

בכל המקרים הללו, וברבים אחרים כמותם, השאלה העומדת על הפרק כעת איננה האם לכופ את עמדתנו על האחר. השאלה היא, האם מותר שתהיה לנו עמדה בכלל... האם מותר לנו לחשוב שיש התנהגות נכונה ויש - פסולה, בעיקר ביחס לאחרים. במילים אחרות, מאחורי השאלות הפרקטיות מסתתרת שאלת יסוד עמוקה: האם יש בעולם אמת מוחלטת, היונקת מהקב"ה ומתורתו?

כן, אני יודע. יש אנשים שיתייחסו לעמדותיי כאל עמדות ארכאיות ומכעיסות. אך היא הנותנת: הגענו למצב שבו לא רק מצפים שכל עמדה תתקבל כלגיטימית, אלא אף נזעקים וכועסים בעת שמישהו טוען כי "משה אמת ותורתו אמת" וכי לאור יסוד זה יש לבנות את חיינו. ידוע לי שיש פער עצום בין המשמעות של עישון או שתייה חריפה, לבין המשמעות של אורח חיים להט"בי, אך הדוגמאות לא הובאו

בגלל דמיון ההלכתי (הראשונות הן סוגיות תרבותיות, ואילו האחרונה עוסקת בדיני 'דאורייתא'). המשותף הוא הטיעון של בעליהן כי אף אצל המקיימים אורח חיים דתי כל התנהגות לגיטימית, ואין לאיש זכות להאמין שיש דרך אמתית אחת שאותה ראוי לכולם לאמץ. זאת ועוד: יש הטוענים כי הגישה שהוצגה כאן "מגביהה חומות ומרחיקה אנשים מהתורה".

איני חושב כך. לא באתי להגביה חומות אלא לציין אמתות כפי שאני מבינן, ואין סיבה שגישה זו תיצור ריחוק. השאיפה (החשובה) למאור פנים ולקירוב לבבות אינה יכולה להיות כרוכה בהסתפקות בקרבה רוחנית לקב"ה תוך ויתור על מצוותיו. על כן, אשמח לדבר עם כל אדם, בצניעות ובענווה (בע"ה...), אך אתקשה להשלים עם דרישת סף המבטלת כל זכות לנקוט בעמדות באשר לאמת.

סוף דבר, מאחורי שפע ההתלבטויות המעשיות והמגוונות שבהן פתחנו את דברינו, מסתתרת שאלה עקרונית: האם אנו מאמינים שיש אמת ואנו מוכנים לאמרה - לפחות לעצמנו? גבורה יהודית משמעה, בין השאר, להיות 'אנשי אמת' (שמות יח) ולשאת אמת זו גם כשהיא אינה פופולארית. לא ניתן להנהיג אומה, או אפילו משפחה, אם אינך יודע מהי עמדתך, במה אתה מאמין ולאן אתה מבקש להגיע, ואם אינך חי בפועל לאור אמונות אלו. לא די להתפלל (ולשיר) שנזכה ל"בנים ובני בנים - חכמים ונבונים" שהם גם "אוהבי ה', יראי אלוקים ואנשי אמת". צריך לשאוף להיות כאלו בעצמנו.

תהינה דעות ואמתות... לא בכדי צפו חז"ל כי 'בעקבתא דמשיחא' - 'האמת תהא נעדרת', תופעה שמבארת הגמרא כ"נעשית עדרים עדרים" (כלומר, 'כל אחד והאמת שלו'. סנה' צז). אך תפקידנו להתמודד עם חשש זה, ולא לסייע לו להתממש...

דוגמה לעניין ניתן לראות בזוגות 'מעורבים', כאשר אחד מבני הזוג דתי והאחר חילוני. נוכח מצב זה, רבים מתוכנו מהללים את ה'אחדות' ואת האהבה שיודעת להתגבר על כל פער. אין לי, חלילה, דבר נגד זוג זה או אחר, ואין לי אלא לאחל להם הרבה ברכה. אך אל לנו להפוך זוגיות כזו למצב אידיאלי ולגילוי מדהים על עוצמתה של האהבה ועל חשיבותה של אחדות. הרי זוגיות כזו מביאה למצב שבו שני הצדדים מוותרים על

ערכי יסוד באומר חיים. אכן, עלינו לאהוב כל יהודי, אך בבואנו לבנות את ביתנו - נכון יותר למצוא שותף לשאיפות הרוחניות וההלכתיות שלנו; שותף לרצון ליצור בביתנו העתידי אווירה של שבת קודש; שותף לרצון לחנך את ילדינו לשמירה על תורת ה' ולהקפדה על פרטי מצוותיה. אל לנו לקבל כרצוי לכתחילה שותף שעמו 'נצליח להתפשר ולהסתדר' בענייני תורה ומצוות ובשאלות היסוד של בניין חיינו (אל דאגה, יש מספיק צורך בהתחשבות ובפשרות גם לצד בן זוג שהוא שותף מלא לשאיפות הרוחניות והתורניות שלנו).¹

ראוי גם, באותה מידה, כי לא רק סבב הריקודים הראשון בחתונה יתקיים עם מחיצה, אלא החתונה כולה תיבנה על אדני קודש (אף אם חלק מהחברים מצפים מאוד שבחלק השני יהיו ריקודים מעורבים... זה היום המיוחד שלכם, ולא מסיבה שהוכנה עבורם).

בדומה, מבלי לפגוע באדם ומבלי להעליבו, מותר ואף ראוי להחזיק בדעה שאסור לאדם 'להתחתן' ולגור עם בן מינו. המחויבות להקשיב לכל יהודי ולהתייחס אליו בכבוד ובאהבה, אינה מחייבת הסכמה להתנהגויות שאותן פסלה התורה.

”השאלה איננה האם לכוף את עמדתנו על האחר אלא - האם מותר שתהיה לנו עמדה בכלל”

”דת' חדשה מתפשטת בתוכנו, ואמונתה - שגם אצל דתיים”

”כל אחד ונקודת מבטו”

1. נכון, לעתים נרקמת זוגיות בין אנשים שתפיסתם הרוחנית שונה, לפעמים יש זוג נשוי שבו צד אחד חוזר בשאלה או חוזר בתשובה, ולעתים יש רקע אחר למציאות מורכבת זו. אך בד בבד עם איחולי הצלחה למי שנקלע למצב זה, ועם תפילה שיזכו להפיק מהמצב את המרב, מותר ואף חובה לומר בקול ברור: חברות עם מי שאינו חפץ להקים בית המבוסס על אדני תורה ועל קיום מצוות - מכילה בתוכה אתגרים מורכבים ביותר, לעתים קשים מנשוא, ואל לנו להתחיל חברות כזו או לאפשר לאהבה להתפתח. ההצהרה: 'אנו סתם ידידים. אל תדאג, לא יצא מזה כלום' לא תמיד עומדת במבחן המציאות... בבא העת, עלינו לבחור במי להתאהב, ולדחות בשתי ידיים את הדימוי הקולנועי של 'אהבה ממבט ראשון', שכביכול עליה אין לנו שליטה.